

Κωστής Κοκκινόφτας
Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου
**ΚΥΚΚΩΤΕΣ ΜΟΝΑΧΟΙ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΥΠΗΡΕΤΗΣΑΝ ΣΤΟΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟ ΘΡΟΝΟ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ**

Μία από τις σημαντικότερες πτυχές της προσφοράς της Μονής Κύκκου στην Εκκλησία της Κύπρου και στην Ορθοδοξία ευρύτερα είναι η στελέχωση αρχιερατικών θρόνων με κληρικούς, οι οποίοι διετέλεσαν μέλη της αδελφότητάς της. Είναι γνωστοί ορισμένοι από αυτούς, οι οποίοι υπηρέτησαν, τόσο στην Κύπρο, όσο και στο εξωτερικό, όπως στα Πρεσβυγενή Πατριαρχεία, την Εκκλησία της Ελλάδας και την Εκκλησία της Γεωργίας. Είναι, όμως, πιθανόν να υπάρχουν και αρκετοί άλλοι, αφού για την πλειονότητα των Αρχιερέων των παλαιότερων χρόνων, και ειδικά αυτών της Τουρκοκρατίας (1571-1878), δεν έχουν διασωθεί επαρκή βιογραφικά στοιχεία. Κατά συνέπεια, ο σχετικός κατάλογος είναι δυνατόν να περιλαμβάνει πολύ περισσότερους από τους γνωστούς μέχρι σήμερα κληρικούς. Αυτοί είναι για την Εκκλησία της Κύπρου οι Αρχιεπίσκοποι Συμεών (1568-1570), Τιμόθεος (1571-1587/8), Νικηφόρος (1641-1674), Χρύσανθος (1767-1810, κατά παράδοση), Κύριλλος Γ΄ (1916-1933, διετέλεσε δόκιμος), Μακάριος Γ΄ (1950-1977) και Χρυσόστομος Α΄ (1977-2006), οι Μητροπολίτες Κυρηναίας Χρύσανθος Πρωτοψάλτης (1763-1773), Χαράλαμπος (1824-1844), Μελέτιος Μυριανθέας (1872-1878), Κυπριανός (1948-1973, διετέλεσε δόκιμος), Γρηγόριος (1974-1994), Χρυσόστομος (από το 2011), οι Μητροπολίτες Πάφου Επιφάνιος (1890-1899) και Κλεόπας (1948-1951), ο νυν Ηγούμενος (από το 1984) Νικηφόρος, ως Επίσκοπος Κύκκου (2002-2007) και ακολούθως ως Μητροπολίτης Κύκκου και Τηλλυρίας (από το 2007), και ο Μητροπολίτης Ταμασού και Ορεινής Ησαΐας (από το 2007).

Επίσης, στις Ορθόδοξες Εκκλησίες του εξωτερικού υπηρέτησαν οι πρώην Κυκκώτες μοναχοί Μητροπολίτες Αγκύρας (1773-1779) Σεραφείμ Πισσιδίειος, Κοτυαίου (1818-1823), Αγκύρας (1823-1826) και μετέπειτα Λοκρίδος (1833-1852) της Εκκλησίας της Ελλάδας Αγαθάγγελος Μυριανθούσης, Κώου (1843-1853) Παγκράτιος, Αργυρουπόλεως (1886-1896) και ακολούθως Μεσημβρίας (1896-1906) Χαρίτων Ευκλείδης, και ο Επίσκοπος Τρωάδος Βενέδικτος (αρχές 19ου αιώνα) στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, οι Μητροπολίτης Σεβαστείας (1836-1846) και ακολούθως Πέτρας (1846-1867) Μελέτιος Ματτέος στο Πατριαρχείο Ιεροσολύμων και Αχτάλα (1802-1828) Ιωακείμ στην Εκκλησία της Γεωργίας, και ο Επίσκοπος Μαρεώτιδος (1940-1942) Διονύσιος στο Πατριαρχείο Αλεξανδρείας. Στο ίδιο Πατριαρχείο υπηρετούν στις μέρες μας οι Μητροπολίτες Κένυας (1997-2001), μετέπειτα Ιωαννουπόλεως (2001-2010) και ακολούθως Ζιμπάμπουε και Αγκόλας (από το 2010) Σεραφείμ, Καλής Ελπίδος (από το 1999) Σέργιος, και Κυρήνης και Έξαρχος του Πατριαρχείου στη Μόσχα Αθανάσιος (από το 1999). Στο παρόν

σημείωμα θα αναφερθούμε στους γνωστούς Κυκκώτες μοναχούς, οι οποίοι υπηρέτησαν στον αρχιεπισκοπικό θρόνο της Εκκλησίας της Κύπρου.

Συμεών (1568-1570)

Ο πρώτος Ιεράρχης της Κυπριακής Εκκλησίας, για τον οποίο υπάρχουν σαφείς πληροφορίες ότι διετέλεσε προηγουμένως μέλος της αδελφότητας της Μονής Κύκκου, είναι ο τελευταίος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου των χρόνων της Βενετοκρατίας (1489-1571) Συμεών. Όπως αναφέρεται στις πηγές της εποχής, ο Συμεών διετέλεσε Ηγούμενος της Μονής Κύκκου και, πιθανότατα, ταυτίζεται με τον ομώνυμο προϊστάμενό της, ο οποίος μερίμνησε για την ανοικοδόμηση του κτηριακού συγκροτήματός της, ύστερα από την καταστροφική πυρκαγιά του 1541. Ακόμη, από καταγραφή σε κώδικα, φαίνεται ότι πριν από την άνοδό του στην ηγουμενία της Μονής Κύκκου υπηρετούσε ως Ηγούμενος της Μονής του Αγίου Γεωργίου των Μαγγάνων στη Λευκωσία. Είναι γνωστός επίσης από τη μετάβασή του, μαζί με τον Ηγούμενο της Παναγίας των Ηλιακών Αρσένιο, στις αρχές του 1552, στη Βενετία, για να ζητήσει από τους αρχηγούς του Συμβουλίου των Δέκα την παραχώρηση ετήσιου εισοδήματος για τη Μονή Κύκκου. Ο Συμεών εξελέγη στον αρχιεπισκοπικό θρόνο, το 1568, με τον τίτλο του Επισκόπου Σολέας, που την περίοδο αυτή εθεωρείτο ότι αντιστοιχούσε προς αυτόν του Αρχιεπισκόπου Κύπρου. Απεβίωσε στις 9 Σεπτεμβρίου 1570, κατά την κατάληψη της Λευκωσίας από τους Τούρκους, οπότε βρήκε μαρτυρικό θάνατο¹.

Τιμόθεος (1571-1587/8)

Τον Συμεών διαδέχθηκε στον αρχιεπισκοπικό θρόνο ο Πρωτοσύγκελλος του Οικουμενικού Πατριαρχείου Τιμόθεος, ο οποίος εξελέγη από Σύνοδο, που συνεκλήθη στην Κωνσταντινούπολη, το 1572, και η οποία ασχολήθηκε με την αναδιοργάνωση της Εκκλησίας της Κύπρου, ύστερα από τη μακρά υποδούλωσή της στους Λατίνους. Θεωρείται ως ο πρώτος κανονικός Αρχιεπίσκοπος του νησιού, μετά την κατάκτησή του από τους Τούρκους και υπηρέτησε, σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες, μέχρι το 1587/8. Όπως μαρτυρείται από πηγές της εποχής, ο Τιμόθεος διετέλεσε μοναχός της Μονής Κύκκου μέχρι το 1550, οπότε εγκαταστάθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Αμέσως δε μετά την εκλογή του στον αρχιεπισκοπικό θρόνο της Εκκλησίας της Κύπρου μερίμνησε για τη συμπλήρωση

1. Θεοχάρη Σταυρίδη, «Οι Ηγούμενοι της Ιεράς Μονής Κύκκου: Προσωπογραφική μελέτη», *Επετηρίδα Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου* 7 (2006) 15-17· Νάσας Παταπίου, «Οι υποψήφιοι για τον αρχιεπισκοπικό θρόνο το 1568», *Πολίτης*, 20.1.2013· Της ίδιας, «Συμεών Ηγούμενος Κύκκου: Η εκλογή του ως Αρχιεπισκόπου Κύπρου», *Επετηρίδα Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου* 11 (2016) 191-210.

της Ιεραρχίας της με τη χειροτονία από τον ίδιο στην Κωνσταντινούπολη των νέων Επισκόπων Πάφου και Σολέας, οπότε κατήλθε στο νησί, όπου έγινε δεκτός με ενθουσιασμό. Ωστόσο, όπως αναφέρει σε επιστολή του προς τον βασιλιά της Ισπανίας Φίλιππο Β΄, αντιμετώπισε πολλά προβλήματα, εξαιτίας των αυθαιρεσιών των νέων κατακτητών, που εκδηλώθηκαν με λεηλασίες και αρπαγές. Γι' αυτό και τον καλούσε, για να συμβάλει στην απελευθέρωση του νησιού, έκκληση, η οποία, όμως, δεν είχε συνέχεια².

Νικηφόρος (1641-1674)

Ένας άλλος Κυκκώτης μοναχός, ο οποίος υπηρέτησε στον αρχιεπισκοπικό θρόνο της Εκκλησίας της Κύπρου στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, είναι ο πρώην Ηγούμενος της Μονής (1634-1641/2) Νικηφόρος. Από σχετικές μαρτυρίες είναι γνωστό ότι ο Νικηφόρος μερίμνησε για την ανοικοδόμηση, κατά τη διάρκεια της ηγουμενίας του, του Μετοχίου της Μονής των Ιερέων, το 1638, και ακολούθως, ως Αρχιεπίσκοπος Κύπρου, της Μονής του Αρχαγγέλου Μιχαήλ Λακατάμειας, το 1660. Όπως είναι γνωστό, η τελευταία προσετέθη, το 1713, στο δίκτυο των Μετοχίων της Μονής Κύκκου, στο οποίο και ανήκει μέχρι τις μέρες μας. Ας σημειωθεί ότι από τη Μονή αυτή απέστειλε, το 1664, επιστολή στον δούκα της Σαβοΐας, ζητώντας τη συμβολή του στην απελευθέρωση της Κύπρου από τους Τούρκους. Επίσης σε αυτήν, πιθανότατα, διεξήχθη, το 1668, η Σύνοδος κατά των Καλβινιστών, που συνεκλήθη από τον Νικηφόρο σε μια προσπάθεια διαφύλαξης της Ορθόδοξης διδασκαλίας από τις αιρετικές δοξασίες τους. Καθόλο δε το διάστημα της αρχιερατείας του, από το 1641 έως το 1674, οπότε παραιτήθηκε από τον αρχιεπισκοπικό θρόνο, ο Νικηφόρος διατήρησε στενές σχέσεις με τη Μονή Κύκκου, προς την οποία προσέφερε, το 1653, ξύλινο αντιμήνσιο με λείψανα πολλών Αγίων, που θεωρείται σημαντικότερο εκκλησιαστικό κειμήλιο. Επίσης, το 1672, υπέγραψε στη Βασιλεύουσα, μαζί με τους Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως, Αντιοχείας και

2. Λοΐζου Φιλίππου, *Η Εκκλησία Κύπρου επί Τουρκοκρατίας*, Λευκωσία 1975, σ. 38-40· Ανδρέα Μιτσίδη, «Ο πρώτος κατά την Τουρκοκρατία κανονικός Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Τιμόθεος ο Κυκκώτης (1572-1587/8)», *Επετηρίδα Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου* 1 (1990) 25-30· Του ιδίου, «Η Εκκλησία Κύπρου επί Τουρκοκρατίας», στον τόμο: Θεόδωρου Παπαδόπουλλου (επιμ.), *Ιστορία της Κύπρου*, τ. ΣΤ΄, Λευκωσία 2011, σ. 524-528.

Ιεροσολύμων το σιγίλλιο για τα σταυροπηγιακά δικαιώματα της Μονής³.

Χρύσανθος (1767-1810)

Σύμφωνα με ατεκμηρίωτες αναφορές των νεότερων χρόνων, μέλος της αδελφότητας της Μονής Κύκκου υπήρξε και ο μακροβιότερος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου των χρόνων της Τουρκοκρατίας Χρύσανθος (1767-1810), ο οποίος καταγόταν από το χωριό Τρεις Ελιές. Ωστόσο, ούτε στο υπόμνημα εκλογής του στον μητροπολιτικό θρόνο Πάφου, το 1762, ούτε στο αντίστοιχο για την άνοδό του στον αρχιεπισκοπικό θρόνο, το 1767, γίνεται οποιαδήποτε μνεία για σύνδεσή του με τη Μονή Κύκκου. Είναι, όμως, αξιοσημείωτο ότι επί των ημερών του, το 1787, εξεδόθη νέο πατριαρχικό σιγίλλιο, που επιβεβαίωνε τον σταυροπηγιακό χαρακτήρα της Μονής. Όπως αναφέρεται, ο Χρύσανθος υπήρξε ένας από τους πλέον σημαντικούς Ιεράρχες της Κυπριακής Εκκλησίας και μερίμνησε για την ανακαίνιση μεγάλου αριθμού εκκλησιών και μοναστηριών, την έκδοση πολλών ακολουθιών Αγίων, που τιμώνται ιδιαίτερα στην Κύπρο, την ίδρυση ελληνικού σχολείου στη Λευκωσία και πολλών άλλων. Αντιμετώπισε και αυτός, όπως και οι υπόλοιποι Αρχιερείς της εποχής, τις αυθαιρεσίες των Τούρκων κατακτητών, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την εξορία του στην Εύβοια, τον Μάιο του 1810, όπου και απεβίωσε τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους⁴.

Κύριλλος Γ΄ (1916-1933)

Κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα υπηρέτησαν στον αρχιεπισκοπικό θρόνο της Εκκλησίας της Κύπρου άλλοι τρεις κληρικοί, οι οποίοι συνδέονται με τη Μονή Κύκκου. Ανάμεσά τους περιλαμβάνεται ο Αρχιεπίσκοπος Κύριλλος Γ΄ από το Πραστιό Μεσαορίας, ο οποίος διετέλεσε δόκιμος της Μονής, από το 1872 έως το 1875, οπότε διέμενε στο Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου, ως υποτακτικός του Ιερομόναχου Δαμασκηνού. Στη συνέχεια, όμως, προσελήφθη στη Μητρόπολη

3. Λ. Φιλίππου, *Η Εκκλησία Κύπρου επί Τουρκοκρατίας*, ό.π., σ. 56-76· Ανδρέα Μιτσιόδη, «Ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Νικηφόρος ο Κυκκώτης (1641-1674)», *Επετηρίδα Κέντρου Μελετών Ιεράς Κύκκου* 2 (1993) 141-148· Θ. Σταυρίδη, «Οι Ηγούμενοι της Ιεράς Μονής Κύκκου», ό.π., σ. 21-23· Α. Μιτσιόδη, «Η Εκκλησία Κύπρου επί Τουρκοκρατίας», ό.π., σ. 560-576.

4. Λ. Φιλίππου, *Η Εκκλησία Κύπρου επί Τουρκοκρατίας*, ό.π., σ. 114-135· Α. Μιτσιόδη, «Η Εκκλησία Κύπρου επί Τουρκοκρατίας», ό.π., σ. 649-677. Για τις αναφορές, που τον φέρουν ως παλαιό Κυκκώτη μοναχό, βλ. Κωνσταντίνου Μυριανθόπουλου, *Χατζηγεωργάκης Κορνέσιος, ο Διερμηνεύς της Κύπρου 1779-1809*, Λευκωσία 1934, σ. 61· Κλεόβουλου Μυριανθόπουλου, *Η συμβολή της Μαραθάσας εις την Εκκλησίαν*, Λευκωσία 1939, σ. 5.

Κιτίου και, αφού χειροτονήθηκε Ιεροδιάκονος το 1880, ανεχώρησε για σπουδές φιλολογίας στην Αθήνα, όπου παρακολούθησε επίσης μαθήματα θεολογίας. Ύστερα από την επιστροφή του στην Κύπρο εξελέγη αρχικά Μητροπολίτης Κυρηνείας (1895-1916) και ακολούθως Αρχιεπίσκοπος Κύπρου (1916-1933), οπότε και εργάστηκε συστηματικά για την αναζωογόνηση του εκκλησιαστικού βίου. Με τη Μονή Κύκκου διατήρησε στενούς δεσμούς και υποστηρίχθηκε από τα μέλη της αδελφότητάς της, κατά την περίοδο του Αρχιεπισκοπικού Ζητήματος (1900-1910), οπότε προβλήθηκε ως ένας από τους δύο υποψήφιους για τον θρόνο του Αποστόλου Βαρνάβα. Αλλά και αργότερα, ως Αρχιεπίσκοπος Κύπρου, συνεργάστηκε με τον Ηγούμενο Κλεόπα (1911-1937) στα πλαίσια της «Πολιτικής Οργανώσεως» (1921) και της διάδοχής της «Εθνικής Οργανώσεως» (1930) για την προώθηση του εθνικού ζητήματος. Το 1931, όμως, ήρθε σε σύγκρουση με τον τελευταίο, ο οποίος τιμωρήθηκε με αργία από την Ιερά Σύνοδο και κηρύχθηκε έκπτωτος του αξιώματός του, ύστερα από την εσωτερική διένεξη, που ξέσπασε στη Μονή⁵.

Μακάριος Γ΄ (1950-1977)

Μέλος της αδελφότητας της Μονής Κύκκου υπήρξε και ο τελευταίος Αρχιεπίσκοπος των χρόνων της Αγγλοκρατίας (1878-1960) και πρώτος μετά την Ανεξαρτησία Μακάριος Γ΄, ο οποίος υπηρέτησε επίσης και ως πρώτος πρόεδρος της νεοσύστατης Κυπριακής Δημοκρατίας, από το 1960 έως τον θάνατό του, που συνέβη το 1977. Ο Μακάριος καταγόταν από το χωριό Παναγιά και εισήλθε στη Μονή Κύκκου σε ηλικία μόλις δεκατριών χρόνων, οπότε κατατάχθηκε στους δοκίμους της. Στη συνέχεια φοίτησε στην Ελληνική Σχολή, που η αδελφότητα διατηρούσε στα μοναστηριακά κτήριά της, και ακολούθως με υποτροφία της Μονής σπούδασε στο Παγκύπριο Γυμνάσιο (1933-1936) και αργότερα στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (1938-1942), ενώ πραγματοποίησε και μεταπτυχιακές σπουδές στην Αμερική (1946-1948). Ακολούθως, ύστερα από την επάνοδό του στην Κύπρο, οπότε υπηρέτησε ως Μητροπολίτης Κιτίου (1948-1950) και ως Αρχιεπίσκοπος (1950-1977), η Μονή Κύκκου υπήρξε ο σταθερός

5. Αριστείδη Κουδουνάρη, *Βιογραφικόν Λεξικόν Κυπρίων 1800-1920*, Λευκωσία 2010, σ. 280. Για τα σχετικά με την περίοδο, που διετέλεσε δόκιμος της Μονής Κύκκου, βλ. Δημοφώντος Ενωτιάδου, *Παγκύπριον Λεύκωμα*, Λευκωσία 1925, σ. 51· Ιερώνυμου Περισιτιάνη, *Ιστορία των Ελληνικών Γραμμάτων. Από της Τουρκικής κατακτήσεως μέχρι της Αγγλικής κατοχής (1571-1878)*, Λευκωσία 1930, σ. 348-349. Για την εμπλοκή της Μονής Κύκκου στο Αρχιεπισκοπικό Ζήτημα και τη στήριξη, που παρείχε προς τον Κύριλλο Γ΄, βλ. Κωστή Κοκκινόφτα, *Η Ιερά Μονή Κύκκου στον κυπριακό τύπο (1900-1911)*, Λευκωσία 2002, σ. 39-68.

συμπαραστάτης του στους αγώνες του για τον τερματισμό της αποικιοκρατίας. Ιδιαίτερα δε κατά την περίοδο του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ, το 1955-1959, η Μονή χρηματοδότησε την προετοιμασία και διεξαγωγή του, ενώ παρόμοια στήριξη παρείχε στον Μακάριο και μετά την Ανεξαρτησία, στην προσπάθειά του να καταστήσει την Κύπρο χώρα ευημερούσα. Η στενή σχέση του με τη Μονή Κύκκου φαίνεται και από την απόφασή του, για να ταφεί σε περίοπτη θέση, σε λόφο πλησίον του μοναστηριακού συγκροτήματος, κοντά στην τοποθεσία «Θρονίν της Παναγίας», όπου στα παλαιότερα χρόνια, σε περίοδο ανομβρίας, λιτανευόταν η θαυματουργός εικόνα της Θεοτόκου⁶.

Χρυσόστομος Α΄ (1977-2006)

Τον Μακάριο Γ΄ διαδέχθηκε στον αρχιεπισκοπικό θρόνο ο τελευταίος μέχρι τις μέρες μας από τους γνωστούς Κυκκώτες μοναχούς, οι οποίοι ανήλθαν στον αρχιεπισκοπικό θρόνο της Εκκλησίας της Κύπρου, Χρυσόστομος Α΄ από το χωριό Στατός. Ο Χρυσόστομος, όπως και ο Μακάριος, εισήλθε σε νεαρή ηλικία στη Μονή Κύκκου και, ύστερα από φοίτησή του στην Ελληνική Σχολή της Μονής, σπούδασε με υποτροφία της αδελφότητας στο Παγκύπριο Γυμνάσιο (1946-1950) και στο Πανεπιστήμιο Αθηνών φιλολογία και θεολογία (1952-1961). Μετά δε την επάνοδό του στην Κύπρο υπηρέτησε ως Ιεροκήρυκας της Μονής και καθηγητής στο Γυμνάσιο Αρρένων Κύκκου και στην Ιερατική Σχολή «Απόστολος Βαρνάβας» (1961-1966), ενώ στη συνέχεια μετέβη στην Αγγλία χάριν ευρύτερων σπουδών. Το 1968 εξελέγη από την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Κύπρου Χωρεπίσκοπος Κωνσταντίας και υπηρέτησε ως ο άμεσος βοηθός του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄. Ακολούθως, το 1973, εξελέγη Μητροπολίτης Πάφου και στη συνέχεια, το 1977, Αρχιεπίσκοπος Κύπρου, αξίωμα στο οποίο υπηρέτησε, αναπτύσσοντας πλούσια εκκλησιαστική, εθνική και κοινωνική δράση, μέχρι την τιμητική παύση του, λόγω ασθενείας, το 2006. Απεβίωσε ένα χρόνο αργότερα, τον Δεκέμβριο του 2007⁷.

Δημοσιεύτηκε στη θεολογική επετηρίδα της Ιεράς Μονής Κύκκου και Τηλλυρίας «Ενατενίσεις», τχ 27 (Λευκωσία 2016), σ. 159-163.

6. Αρ. Κουδουνάρη, *Βιογραφικόν Λεξικόν Κυπρίων*, ό.π., σ. 326-327. Για τη σχέση του με τη Μονή Κύκκου βλ. Κωστή Κοκκινόφτα, «Ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου (1913-1977) Μακάριος Γ΄ και η Ιερά Μονή Κύκκου», *Ενατενίσεις* 20 (2013) 112-127.

7. Ιεράς Συνόδου, *Εορτολόγιον Εκκλησίας Κύπρου*, Λευκωσία 2006, σ. 16· «†Ο πρώην Κύπρου Χρυσόστομος Α΄», *Απόστολος Βαρνάβας* 61 (2008) 3-23· «Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Χρυσόστομος Α΄», *Ενατενίσεις* 4 (2008) 84-85.